

Türk Deniz Tarihinin Turgut Reis ve Uluç Reis Adlı Romanlara Yansıması

English Reflection of Turkish Naval History on the Novels Turgut Reis and Uluç Reis

Doç. Dr. Erol OGUR

ORCID: 0000-0002-7710-3361 ◆ Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler
Eğitimi Bölümü, Öğretim Üyesi ◆ ogur@uludag.edu.tr

Özet

Türklerde deniz kültürünün gelişmesi diğer milletlere göre daha geç olmuştur. Türklerin donanmanın önemini kavrayıp denizde de üstünlük kurma teşebbüslerinin ilk önemli hamlesi İstanbul'un fethi dönemindedir. 16. yüzyılda artık imparatorluk devrine ulaşan Osmanlı Devleti, karada olduğu kadar denizde de gücünü ve hâkimiyetini güçlü biçimde göstermiştir. Bu sebeple Türk deniz tarihinde 16. yüzyıl çok önemli bir dönemdir. Oruç, Hızır, İlyas, Turgut, Uluç Ali Reisler, Türklerin Ege ve Akdeniz'de hâkimiyetini ilan etmişlerdir. Türk romanının başlangıcından itibaren Türk tarihinin de romana konu olduğu görülür. Türk deniz tarihinden konusunu alan romanlarda genellikle bu döneme ait olaylar ve şahsiyetler anlatılmaktadır. Cevat Şakir'in, romanlarında ve hikâyelerinde mekân Akdeniz ve Ege kıyılarıdır. Ege ve Akdeniz kıyılarını çok iyi tanıyan yazar, bu mekânları tarih ve kültürüyle birlikte ele alır ve anlatır. Halikarnas Balıkçısı, bu şahsiyetlerden Turgut Reis ve Uluç Reis adlı romanlarında, tarihî roman bağlamında Türk denizcilik tarihinin bir boyutunu romana taşımıştır. Yazar, Turgut Reis ve Uluç Reis romanlarında Turgut Reis'in tarihî kişiliğine sadık kalmaya çalışmış, elindeki tarihsel bulguları eserini yaratma sürecinde kullanmaya çalışmıştır. Böylece, Turgut Reis ve Uluç Reis gibi büyük Türk denizcilerini okurun zihninde canlı bir kişilik hâlinde canlandırmaya çalışmıştır. Turgut Reis'in ve Uluç Reis'in denizcilğe başlaması ve bu alanda kazandığı kahramanlıkları; Bodrum ve çevresinin sosyal hayatı, yaşama tarzı, gelenekleri; deniz savaşlarında kullanılan savaş araç-gereçlerinin çok ayrıntılı biçimde anlatılması gibi bilgiler roman kurgusunda yer almaktadır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde denizcilğin ihmal edilmesi, özellikle Kanuni döneminden başlayan devlet işleyişindeki bozukluklara dair yorumlar da dikkat çekmektedir. Tarihî gerçeklikle büyük ölçüde örtüşen romanlarda yazarın yaratıcı muhayyilesinin etkisini gözden uzak tutmamak gerekir. Tarihî romanda yazar eserini daha etkileyici kılmak, okurun ilgisini yüksek tutabilmek için zaman zaman ana olaya bağlı küçük yan olaylar ve karakterler ortaya çıkarabilir. Ancak bunu yaparken tarihî gerçeklikten ayrılmaması en önemli husustur. Bu sebeple bu çalışmada, Cevat Şakir'in romanlarında olay kurgusunu oluştururken tarihî gerçeklere ne ölçüde bağlı kaldığı, ondan ne şekilde ayrıldığı belirlenmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Halikarnas Balıkçısı, tarihî roman, Uluç Reis, Turgut Reis

Extended Abstract

After the entry of the Turks into Anatolia, they also try to establish dominance in the seas. However, the creation of a naval force and the entry into naval wars with the Westerners happens during the Fatih period. II. Bayezid was the first Sultan who realized the importance of a naval strategy for the Ottoman Empire. II. Bayezid realized that this progress could only be sustained if there was a naval power that dominated the high seas. During the reign of Sultan Suleyman the Magnificent, the Turks created a tremendous naval force in the Mediterranean and experienced the most glorious period of naval history. The entry of the pirate Barbaros Hayrettin, who founded a state in Algeria, into the Ottoman service started a new era in the Mediterranean.

The novels of the Halikarnas Balıkçısı that are the subject of the study are historical novels that take their subject from Turkish naval history. Novels and stories that take their subjects from history are of great importance. Historical novels and stories should give the reader an awareness of history because interpreting history means historical consciousness in a sense.

The publication of historical novels in the West began immediately after the French Revolution. Historical novels are influential in forming of national awakening, unity, and togetherness among the people. The novelist should study the social situation of the period he is going to write about and the customs and traditions of the people well. When examining historical novels, the time of the event is considered first. Because the main element that determines the historical novel is time, first it should determine the time of the case in the novels, and it should be emphasized whether this time continues chronologically. Novels should also be evaluated in terms of social time.

The novel of Uluç Reis is the first of the author's historical novels. It is a 506-page voluminous book published in 1962. It describes the events from the birth of Uluç Ali to his death. The novel begins in June 1557. Turgut Reis's novel is the author's second novel in the field of historical novels. The first edition was published in 1966. In terms of volume, it is shorter than the Uluç Reis novel, and it is 312 pages. The historical events in this novel are the same as the previous one.

The novels contain the following events that took place in history

II. bayezid's abstention on helping Muslims in Spain

The Conquest of Rhodes and the surrounding islands

Turgut Reis and the Wars He Participated in

Preveze Victory

Rüstem Pasha's grand viziership and political games in the palace

Uluç Ali (Sword Ali)

The conquest of Tunisia

The Crusader navy's Capture of Tunisia

Conquest of the twelve islands

Charlemagne's Expedition to Algeria

The conquest of Cerbe

The Siege of Malta and the Martyrdom of Turgut Reis

II. Selim's accession to the throne and the conquest of Cyprus

The Battle of Inebahti (Lepanto)

Uluç Ali Reis Captain-i Derya

The Conquest of Tunisia

In a historical novel, the author may reveal small side events and characters related to the main event from time to time in order to make his work more impressive and to keep the reader's interest high. However, it is the most important thing to keep from historical reality while doing this. The Fisherman of Halicarnassus Turgut Reis and Uluç Reis tried to stay true to the historical personality of Turgut Reis in his novels. He tried to use the historical findings he had in creating his work. Thus, he tried to portray the great Turkish sailors such as Turgut Reis and Uluç Reis as a living personality in the reader's mind.

The initiation of Turgut Reis and Uluç Reis into seafaring and the heroics they gained in this field are described in detail in the novels. Bodrum's social life, lifestyle, traditions and surroundings; 16. Insights into the state politics of the century, The development of the struggle between the West and the Ottomans depending on the political Decibels of Europe, That piracy and pirates had a huge share in the development of Ottoman maritime; Information such as a very detailed description of the naval battles between the Ottoman Empire and the European crusader alliance and the combat Decoys used in these wars are included in the novels.

Halikarnas Balıkçısı also refers to the neglect of seafaring during the Ottoman Empire. In particular, his comments on the disorders in the functioning of the state starting from the Kanuni Sultan Süleyman period are noteworthy. While the author gives the life story of these two heroes of our maritime history, on the other hand, he is in a state of questioning related to a period of the Ottoman Empire.

In the novels, the heroes commemorated with the victories they achieved in our maritime history have their lives from birth to death. The author has fictionalized the epic lives of these sailors, who are not as well-known in our Turkish naval history as Barbaros, but who had a significant share in the development of Turkish shipping and the establishment of dominance of the Ottoman Empire in the Mediterranean and Africa. Thus, he also aimed to create a history consciousness in the reader.

Turgut Reis's novel also describes the lifestyle of Bodrum and its surroundings based on centuries shaped by the sea. In the novels, the development of the heroes from childhood, the lifestyle-related to seafaring are presented to the reader. In particular, he combines what is known about the life of Turgut Reis with the power of fiction as a writer who knows the region where he was born and lived well. The birth of Turgutca and the naming ceremony show that the author knows the way of living very well based on tradition.

Although the Halikarnas Balıkcısı wrote these novels based on historical reality. Even so, it is essential to approach the text knowing that this is not a date. It will be the correct way to read novels with this way of looking and a critical approach.

Keywords: Halikarnas Balıkcısı, historical novel, Uluç Reis, Turgut Reis

Giriş

Türklerin Anadolu'ya girişinden sonra denizlerde de hâkimiyet kurmaya çalıştıkları görülür. Ancak bir donanma gücünün oluşturulması ve Batılılarla deniz savaşlarına girilmesi Fatih döneminde olur. Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'un fethinden sonra Akdeniz'in doğusunda hâkimiyet sağlamak için bu denize giden yol üzerindeki adaları önce hâkimiyeti altına almaya sonra da topraklarına katmaya çalışır. Bu suretle yabancılara sığınacak yer bırakmayarak Türk sahillerine yapılacak korsanlık hareketlerini önlerken diğer taraftan da bölgedeki ticareti ele geçirmektedir. Ege Denizindeki adalar Venedik, Ceneviz ve Bizans'a aittir. Fatih, Ege'de ilerlerken iki istikamet tayin eder. Birincisi, yol üzerindeki adalardan bir kısmını ele geçirerek İtalya'ya ulaşmak. İkinci yol da Anadolu sahilleri yakınından giderek bunları haraca bağlayarak ya da ilhak ederek Rodos'a kadar ulaşmak. Bu sebeple Fatih, 1456'dan 1479'a kadar sürekli olarak Hristiyan Avrupa'nın donanmalarıyla mücadele halindedir (Arı, 2007:266-267).

Osmanlı Devleti için bir deniz stratejisinin önemini açıkça idrak eden ilk Sultan II. Bayezid olmuştur. Bayezid, açık denizlere hâkim bir deniz gücü olmadıkça bu ilerlemenin sürdürülemediğini kavramıştır. Bunun için ilk büyük hedef Kıbrıs adasıdır. Kardeşi Cem'in rehin tutulması Bayezid'i siyasi olarak elini kolunu bağlar. Nitekim ondan kurtulur kurtulmaz deniz faaliyetlerini de hızlandırır. Devrin en büyük denizcisi ve korsan Kemal Reis'i 1495'te devlet hizmetine alır. Venedik'e karşı yürüttüğü deniz siyaseti, aynı zamanda İspanya'yı da İtalya-Malta hattının batısında sınırlandırmayı hedefler.

Kanuni Sultan Süleyman döneminde Türkler Akdeniz'de büyük bir donanma gücü meydana getirmiş, deniz tarihinin en şanlı dönemini yaşamıştır. Cezayir'de bir devlet kuran korsan Barbaros Hayrettin'in Osmanlı hizmetine girmesi Akdeniz'de yeni bir dönemi başlatır. 1538 Preveze Zaferi'nden sonra artık Osmanlı gerçek bir deniz gücüdür. Bu dönemde Osmanlı deniz üsleri şunlardır:

- İstanbul'da Kasımpaşa'daki büyük donanma
- Gelibolu donanması
- Arnavutluk'ta Avlonya'da, Adriyatik Denizi'ndeki donanma ve korsanlar,
- Mısır ve Suriye'yi koruyan İskenderiye donanması
- Hint Okyanusu'nda faaliyet gösteren Kızıldeniz'deki Süveyş donanması
- Batı Akdeniz'de Tunus, Cezayir ve Trablusgarb Beylerbeyliklerine bağlı korsan donanmaları.

1571 İnebahtı (Lepanto) mağlubiyetine kadar Akdeniz'de Osmanlı filoları bir taraftan sahilleri muhafaza için devriye gezecek, diğer taraftan da düşmanlarına korku salacaktır. İnebahtı Deniz Muharebesi'ndeki muazzam kayıplara rağmen ertesi yıl Osmanlı donanmasının yeniden inşa edilerek Akdeniz'e açılması Haçlı ittifakının planlarını altüst eder. 1573'te Osmanlı diplomasisi Venedik'i ittifaktan ayırmayı başarır. 1574'te ise Tunus İspanyollardan geri alınır. Osmanlı hâkimiyeti Kuzey Afrika'da Fas kıyılarına kadar uzanır (Arı, 2007:268-269).

Halikarnas Balıkcısı'nın incelemeye konu olan romanları konusunu Türk deniz tarihinden alan tarihî romanlardır. Edebî eserler, geçmişte yaşananları öğrenmede ve özümsemde, tarihî kaynaklardan daha etkilidir. Sanatçı, tarihten aldığı bir olaydan hareketle kurmaca bir metin meydana getirme sürecinde elde ettiği bulguları kaleme alırken tarihçiden farklı davranır. Tarihî gerçeği, aldığı kültür,

dünya görüşü, bilgi birikimi ve sanat gücüne bağlı olarak tekrar kurgular. Bu açıdan bakıldığında, konularını tarihten alan roman ve hikâyelerin önemi büyüktür. Tarihî roman ve hikâyeler, okuyucuya tarih bilinci vermelidir; çünkü tarihi yorumlamak bir anlamda tarih bilinci demektir (Ogur, 2011:93).

Geçmişteki günlük yaşantıların tasvirini yaparak tarihsel figürleri daha canlı kılan tarihsel roman, değer aktarımı ve ulusal bir tarih bilincinin yaratımında okul dışı tarih öğretimi için etkili bir eğitim/öğretim aracı olabilir. Bireylerin eleştirel düşünce becerilerini sekteye uğratmayacak, kaba ideolojik yaklaşımların dışında bir söylemle tarihsel gerçeklere atıfta bulunacak, onların zihinsel ve özellikle de duygusal gelişimlerine katkı sağlayabilecek tarihsel romanlar, eğitim açısından önemli bir değere sahiptir (Şimşek, 2006:75).

Yöntem

Yöntem nitel araştırma, gözlem görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanır. Başka bir deyişle nitel araştırma, kuram oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır.

Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2000: 140).

Çalışmada, Cumhuriyet dönemi roman yazarı Halikarnas Balıkcısı'nın tarihî romanları Uluç Reis ve Turgut Reis romanları Türk denizcilik tarihi bağlamında incelenecektir.

Bulgular

Tarihî Roman

Tarihî romanların batıda yayınlanması, Fransız ihtilâlinin hemen ardından başlar. İlk örneğini Avrupa'da Sır Walter Scott ile veren bu tür yine bu yazarın başarısı sayesinde bütün Avrupa'da bir tutku haline gelmiştir. O yılların moda akımı olan romantizmin kaynak olarak sanatkârlara tarihin kapılarını açmış olması, dolayısıyla tarihî romanın benimsenmesine ve yaygınlaşmasına sebep olmuştur. Walter Scott'un bütün dünyaya özellikle romantiklere tesir eden tarihî romanları bizde de örnek alınmıştır (Argunşah, 1990). Arka arkaya yazılan tarihî romanlar, halkta millî uyanışın, birlik ve beraberliğin oluşumunda etkili olur. Tarihî roman hakkında çeşitli tanımlar yapılmıştır. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

“Yazarı tarafından gözlemlenememiş bir devri tarihî hakikatlere sadık kalarak anlatan romanlara tarihî roman adı verilir.”

“Tarihi sadece bir çerçeve olarak alan fakat bu çerçeve içinde yazarın icat ettiği kahramanları yaşatan bir eser tarihî roman sayılabilir. “Eğer yazar gözlemleyemediği bir zamanı konu olarak seçerse eseri tarihî romandır.”

“İşlenen vak“anın hâlde devam etmesi yerine başlangıç ve sonucu gözlenebilen zamandan öteye dayanmasıdır.”

“Yazarın yaşamadığı veya kendi çocukluk döneminin arkasında kalan devir gözlemleyemediği / şahidi olmadığı dönem diye çizdiği sınır, bir bakıma yazarın doğmadan önceki yılları olarak da algılanabilir.

Buna göre bir yazar, romanına konu olarak doğmadan önceki yılları (yazarın yaşamadığı yılları) seçerse o eser zaman bakımından tarihî roman sayılabilir.” (Topdemir, 2012:292).

Kurmaca ve gerçeklik kavramlarının kesişim noktasında bir tür olan roman, tarihsel ya da tarihî roman hüviyeti kazandığında durum biraz daha tartışmalı bir hâl almaktadır. Edebiyatın gerçek yaşamla olan organik bağı tüm türlere olduğu gibi romana da sirayet etmiştir. Hatta tüm edebî türler içerisinde romanın diğerlerine oranla gerçeklik kavramına daha çok yaslanması gerekmektedir. Tarihsel romanlarda bu organik bağ daha da güçlüdür. Çünkü yazar tarihsel bir gerçeği, olayı ya da kişiyi anlatma taahhüdünü en başından okura vermektedir. Ancak ne olursa olsun yazar bir tarihçi değildir. Okurun da niyeti bir tarih kitabı okumak değildir. Bu anlaşma sağlandığına göre yazar tarihsel bir gerçekliğe dayandırdığı eserini kendi hayal gücüyle ve yaratım elemanlarıyla donatarak okura sunacaktır. (Argunşah, 2007:411).

Tarihî roman konusundaki asıl tartışma gerçek ve kurmaca arasında kurulan oranla ilgilidir. Yazarın bir tarihçi gibi olayları kronojik olarak hiç atlamadan vermesi didaktik ve kuru bir anlatıma neden olacaktır. Yazar daha ziyade tarihsel olaylar ve tarihî kişilerle kurduğu fona kendi hayal gücünün ürettiği olayları ve kişileri de ekleyerek okura daha canlı ve çekici gelecek bir dünyanın peşinde koşmaktadır.

Yazar da elbette bu dünyayı kurarken tıpkı tarihçi gibi belgelerden yararlanabilir ancak bu belgeleri kullanırken kişisel yorumlarına başvurabilir, nesnellikten uzaklaşabilir. Bu durum bir yaratım eylemi gerçekleştiren yazar için bir haktır. Bu tavır yazarın özgürlük alanını oluşturur. Tarihî romanın amacı okura tarihi öğretmek değildir. Tarihî romancı tarihsel gerçeklerden hareketle okura yeni bir dünya aralamaya çalışır. Yazar için öncelikli amaç öğreticilik değil, estetik kaygılardır.

Tarihî romanlar incelenirken ilk olarak romandaki olay zamanı ele alınır. Çünkü tarihî romanı belirleyen temel öge zamandır. Önce romanlardaki vaka zamanını belirleyip bu zamanın kronolojik bir şekilde devam edip etmediği hususu üzerinde durmak gerekir. Zamanın başka bir ögesi olan kozmik zamanı incelerken; yıl, mevsim, ay, hafta, gün, gece vb. ögelerin kullanım biçimi ortaya konulur.

Romanları sosyal zaman açısından değerlendirirken ele alınması gereken hususlar şöyledir: Sosyal zaman olarak; yaşam şekli, inançlar, gelenek ve görenekler, düğünler, eğlence şekilleri, alışkanlıklar, yeme içme kültürü, giyim tarzı, yarışmalar, törenler, unvan ve ad verme gibi sosyal yaşamın ögeleri ele alınır.

Tarihî romanlar zaman kavramının daha çok ön plâna çıktığı roman türüdür. Bir tarihî olayı zaman unsurundan ayrı değerlendirmek mümkün değildir. Tarihî roman yazılmakla, bizzat zamana değer verildiği ortaya konmuş oluyor. Araştırma ve tecrübelerle edinilen bilgilere dayanılarak yazılan tarihî, biyografik ve otobiyografik romanlarda sunulan gerçeklikler bile, yazar tarafından ve onun zihninden, kültüründen, bakış açısından, sınırlı bilgi birikiminden hareket eden ve kişiden kişiye değişebilen gerçeklikler hâlinde karşımıza çıkar. Zira yazar, kaleme almayı düşündüğü eserinin tarih, biyografi, otobiyografi olmaması için eserini roman formunda yazmak ve gerçeklere uyup uymadığı konusunda kesin bilgisi olmayan konular dahil olmak üzere birçok noktada hayaline, kurgulamaya başvurmak zorundadır. Aksi takdirde eser, roman olmaktan ziyade tarih, biyografi veya otobiyografi olurdu (Cıkla, 2002:121).

Turgut Reis ve Uluç Ali Reis Romanlarında Zaman

Romanlara Konu Olan Tarihi Olaylar

Uluç Reis romanı, yazarın tarihî romanlarının ilkidir. 1962 yılında yayımlanmış, 506 sayfalık hacimli bir kitaptır. Uluç Ali'nin doğumundan ölümüne kadarki olayları anlatmaktadır. Roman 1557 yılının haziran ayında başlar. Turgut Reis romanı, yazarın tarihi roman sahasındaki ikinci romanıdır. İlk baskısı 1966 yılındadır. Hacim bakımından Uluç Reis romanına göre daha kısa, 312 sayfadır. Bu romandaki tarihî olaylar, öncekiyle aynıdır. Yazar, Turgut Reis'in denize ve denizciliğe merak salmasını ve onu iyi bir denizci yapan özellikleri mekân ve tarih bağlamında okuyucuya göstermektedir.

Romanlarda, tarihte gerçekleşen şu olaylar yer almaktadır:

II. Bayezid'in İspanya'daki Müslümanlara yardım konusunda çekimser kalması

II. Bayezid'in tahta geçtikten sonra kabul ettiği elçiler arasında Endülüs müslümanlarını temsilen Gırnata Prensi de vardır. Kral Ferdinand tarafından baskı altında tutulan İspanya'daki Müslümanların kurtarılması için sultana etkili ve dokunaklı bir dille yazılmış Arapça bir kaside, bir mersiye sunulmuştur. Bayezid, buna karşılık Kemal Reis kumandasında bir Osmanlı donanmasını İspanya kıyılarını tahrip etmek için bir donanma gönderilmesini emretmiştir (Hammer, 1966: 212). Cem olayından dolayı, Sultan Bayezid, Batılılarla anlaşma yoluna gitmek zorunda kalmıştır. Bunun için de vezirleri Gedik Ahmet Paşa ve Mesih Paşa'yı görevlendirmiştir. Papanın üç kişilik elçisi ile yapılan anlaşma ile karada ve denizde barış, iki taraf için ticaret serbestliği, esirlerin karşılıklı olarak değiştirilmesi gibi kararlar alınmıştır (Hammer,1966:201).

Rodos ve çevresindeki adaların fethedilmesi:

Romanlarda Kanuni Sultan Süleyman zamanındaki Rodos'un ve etrafındaki adaların fethi hatıralar ve göndermelerle dile getirilir. Rodos, Fatih Sultan Mehmet zamanında da kuşatılmış ancak fethedilememiştir. Kanuni hem bu girişimi tamama erdirmek hem de İstanbul ile Mısır arasında bir ulaştırma noktası kurarak Suriye'ye ulaşmayı kolaylaştırarak ticaretin gelişmesini sağlamak, hacıların güvenliğini sağlamak gibi amaçlarla 18 Haziran 1522'de İstanbul'dan donanmanın çıkışıyla başlayan fetih, 1 Ocak 1523'te Rodos'un teslim alınmasıyla sonuçlanır (Hammer,1966:297-301).

Turgut Reis ve Katıldığı Savaşlar:

Turgut Reis 1485 yılında Menteşe (Muğla) sancağının bir köyünde bir çobanın oğlu olarak doğmuştur (Öztuna, 2004:173). Turgut Reis korsanlık yaparken Korsika'nın fethinde Andrea Dorya'ya yenilerek esir alınmış, Barbaros'un tehditleri karşısında serbest bırakılmıştır. Bundan sonra hep Barbaros'un yanında olmuştur. Tunus ve Trablus arasındaki Mehdiye'yi alarak buraya yerleşir. 1550 yılında Şarlken'in ordusu Mehdiye'yi alır. Turgut Reis Cerbe adasına çekilmek zorunda kalır. Ancak burada da kendisine saldıran düşman donanmasını şaşırarak yenilgiye uğratar (Hammer,1966: 44-52). Osmanlı Devleti'yle Venedik arasındaki barışı yaptığı saldırılarla bozduğu gerekçesiyle İstanbul'a çağrılır. Fakat ne olacağını bildiğinden Fas'a çekilir. Malta şövalyelerine karşı Turgut Reis'in yardımına ihtiyaç duyan Kanuni, kendisine Trablus'u fethederse buranın idaresini kendisine vereceğini söyleyerek onu affeder. Sinan Paşa'nın yardımıyla Trablus'u fetheder (Önal, 1967: 175). Rüstem Paşa'nın entrikalarıyla Trablus Valisi olamayan Turgut Reis, padişaha bağlılığını sunarak kendisine Trablus Beylerbeyi unvanı verilir. Cerbe, Andre Dorya kumandasındaki haçlı donanması tarafından 1560'ta kuşatılır. Turgut Reis önce Trablus'a çekilir. Piyale Paşa kumandasındaki Osmanlı donanmasının yardımıyla 31 Temmuz 1560'da Cerbe

yeniden Osmanlı'ya bağlanır. Turgut Reis'in son seferi Malta seferidir. Kaptan-ı derya Piyale Paşa kumandasındaki Osmanlı donanması Vezir Mustafa Paşa kumandasındaki ordu ile Malta'ya gelir. 1565 yılının Mayıs'ında Malta'yı kuşatırlar. Kanuni'nin mutlaka Turgut Reis'in beklenmesi ve onun önerilerinin dikkate alınması önerisine rağmen, Mustafa Paşa, Turgut Reis gelmeden fethe girişir. Bu savaş sırasında bir güllenin parçaladığı taşlardan birisi Turgut Reis'in başına isabet etmesiyle, Turgut Reis 16 Haziran 1565'te şehit olur.

Turgut Reis'in hayatı, Cerbe savaşı, Kanuni'nin çağırdığında İstanbul'a gidişi, İspanya'nın Peştiye hisarını kuşatıp buradaki ganimeti elde edip hisardaki yedi bin kadar esir Müslümanı kurtarması ve Kanuni tarafından Cezayir Beylerbeyliği verilmesi Kâtip Çelebi'nin *Tuhfetü'l-Kibâr Fi-Esfâri'l-Bihâr* adlı eserinde anlatılmaktadır ((Katip Çelebi, 1973: 98-102).

Barbaros Hayrettin Paşa:

Romanlardaki olaylarda adı en çok zikredilen, Turgut Reis ve Uluç Reis'in korsanlıktan büyük denizci olmaları yolunda yardım ve tecrübelerinden yararlandıkları şahsiyet Barbaros olmuştur. Hızır Reis, kardeşleri İlyas ve Oruç Reislerle birlikte korsanlık etmiş, önce Mısır sultanının daha sonra da Osmanlı sultanı Yavuz Sultan Selim'in yardımını almışlardır (Öztuna, 1948: 51-52). İlyas ve Oruç Reislerin şehadetinden sonra Hızır Reis, Kanuni zamanında İstanbul'a davet edilerek kendisine kaptan-ı deryalık unvanı ve makamı verilmiştir. Barbaros, kaptan-ı deryalık görevi boyunca padişahın en yakın müşaviri olmuştur. Fikirlerini kendisiyle paylaşan padişahın da desteğiyle, donanmayı kara ordusu kadar kuvvetli ve üstün bir duruma getirmek için her imkânı vermiştir (Öztuna, 1989: 59-60).

Preveze Zaferi

Turgut Reis, Preveze Deniz Savaşlarında (1538) çeşitli yararlılıklar gösterir. Bu zafer Osmanlı'nın Akdeniz'deki hâkimiyetinin en üst noktası olarak tarihe geçecektir. Halikarnas Balıkçısı, bu deniz zaferini en ince ayrıntısına kadar, bir film şeridi gibi, denizcilik terimlerini de kullanarak, sanki savaşların ortasında yer almış gibi anlatılır.

Rüstem Paşa'nın sadrazamlığı ve sarayda politik oyunlar

Sokollu'nun Rumeli Beylerbeyliğine tayininde sonra Rüstem Paşa sadrazam olur. Denizi hiç bilmemesi, denizcilikle alakası olmamasına, rüşvetçi birisi olmasına rağmen, kaptan-ı deryalığa kardeşi Sinan Paşa'yı getirir. Yazar, Rüstem Paşa ve kardeşi Sinan Paşa'yı olumsuz özellikleriyle anlatır (Halikarnas Balıkçısı, 1983: 396-398). Bu anlatımlarda sarayda yetişen ve alaylı paşalar arasındaki çekişmelere dikkat çekilir.

Rüstem Paşa ve Sinan Paşa, Türk korsan reislerinin başarılarını kıskanmakta ve onların kendi makamlarını ele geçirmesinden korkmaktadırlar. Bunun için de reisler İstanbul'a çağırılır ve onlara çeşitli devlet görevleri ile payeler verilir. Rüstem Paşa, Turgut Reis'i kendi makamı için bir tehlike olarak gördüğünden onu öldürmek veya gözden düşürmek için hiçbir fırsatı kaçırmaz.

1551'de Şarlken, Fransa kralı II. Henry'ye savaş açar. Fransa kralı da Kanuni'den yardım ister. Bunun üzerine Uluç Ali ve Turgut Reisler İtalya kıyılarını basarak birçok yerleri zapt eder ve esirleri kurtarırlar. Bu başarılarından memnun olan Kanuni, Turgut Reis'i Cezayir Beylerbeyi ve kaptan-ı derya olarak tayin eder. Ancak Rüstem Paşa, iktidarını tehlikede bularak, Kanuni'ye, Turgut Reis'in bir taşralı olduğunu söyleyerek, belki de padişaha karşı bilmeden bir kusur işlerim düşüncesiyle saraydan uzak durmak istediği yalanını söyleyerek, Sultan'ı bu kararından vazgeçirir.

Uluç Ali (Kılıç Ali):

Uluç Ali Reis hakkında romanda anlatılanlarla tarih kaynaklarında verilen bilgiler arasında farklılık vardır.¹ A'dan Z'ye Tarih Ansiklopedisindeki bilgilere göre Uluç Ali, 1500 yılında İtalya'da Kalabriya'nın bir köyünde yoksul bir balıkçının oğlu olarak dünyaya gelir. İlk gençlik döneminde rivayete göre papaz olmak üzere Napoli'ye giderken Berberi korsanlarından Ali Ahmet Reis tarafından tutsak alınmıştır. Uzun süre kadırgalarda forsalık yapar. Daha sonra Müslüman olarak özgürlüğünü kazanır ve Ali adını alır. Korsanlık yapmaya başlayarak Arap olmayan korsanlara verilen "Uluç" namı ile de anılmaya başlanır. 1548'de Turgut Reis ile tanışır ve bundan sonra Turgut Reis'in ölümüne kadar onun yakınından ayrılmayarak Akdeniz sularında korsanlık eder (1984:610).

Romanda, yazar onu Müslüman bir anne ve babanın oğlu olarak 1510 yılında dünyaya geldiğini gösterecek şekilde kurgulamış, tarihî gerçekliği roman bağlamında değiştirme yoluna gitmiştir. Ancak romanın ilerleyen bölümlerinde verilen tarihler ile Uluç Ali'nin yaşının hesaplanmasında hem yazarın verdiği doğum tarihi hem de tarih kaynaklarının verdikleri doğum tarihi arasında da bir tutarsızlık dikkati çeker. Yazar, Uluç Ali Reis'in Kılıç Ali Paşa olarak kaptan-ı derya olduktan yedi ay sonra yeni donanma inşa edildiği ve altmış sekiz yaşında olduğu bilgisini verir (Halikarnas Balıkçısı, 1988). Uluç Ali, 1587 yılında vefat etmiştir. Vefat ettiğinde 84 yaşında olması gerekir. Yazarın romanında verdiği bu bilgiye göre, Kılıç Ali Paşa 1503 yılında doğmuş olmalıdır. Bu tarih, kaynaklarda verilen doğum tarihinden farklılık göstermektedir. Bunun dışında, Uluç Ali hakkında anlatılanlar tarihî gerçeklik arasında uyum mevcuttur.

Tunus'un fethi

Barbaros, 1534 ilkbaharında büyük bir donanmayla İstanbul'dan yola çıkarak Akdeniz'e açılır. Şariken, Osmanlıları Akdeniz'den ve Batı Afrika'dan atmak için büyük bir donanma hazırlatmaktadır. Osmanlılarla ittifak yapan Fransa kralı Fransuva, Barbaros'tan Cenova'ya saldırmasını isteyerek kendisinin de karadan saldıracağını vaat eder. Cenova'nın zaptı ile İtalya'nın boyun eğmesi ve İspanyollara yardım eden Cenevizlilerin saf dışı bırakılması ile Şariken'in Kuzey Afrika'ya saldırısı engellenecektir. Turgut Reis ve Uluç Ali de Messina Boğazında Barbaros'la buluşmak için Cezayir'den yola çıkarlar. Fransuva'nın karadan saldırmaktan vazgeçmesi üzerine sinirlenen Barbaros da İspanyollara yardım eden Tunus emirini yakalamak ve Tunus'u fethetmek için gemileriyle Cezayir'e gider.

Barbaros Tunus'a doğru yola çıkınca ilkönce Bizerta'yı ardından da Halkulvad'ı (La Gouletta) ve ardından da Tunus şehrini ele geçirir. İç kısımlara kaçan Tunus hâkimi Hasan'ı yakalamak amacıyla Tunus'un içlerine doğru gidilir. Topları çekecek hayvan bulamayan Barbaros, top kundaklarını söktürür, bunların üzerine seren direklerini bağlayarak bunların yelkenlerini açtırır ve böylece topları karadan yürütür. Top taşınmasında yelken kullanılması tarihte ilk kez görülen bir olaydır. ((Halikarnas Balıkçısı, 1988:333-334)

¹ Radovan Samarcic, Uluç Reis'in doğumu hakkında şu bilgiyi verir: "Turgut Reis'in yanında yetişmiş bu ünlü korsan, 1500'de Güney İtalya'da, Kalabriya'nın bir köyünde yoksul bir balıkçının oğlu olarak dünyaya gelmişti. Daha sonra henüz yeni yetmelik döneminde Berberi korsanları tarafından kaçırılmış, önce küreğine zincirli bir kürek mahkûmuyken, sonra İslâm'ı kabul ederek özgürlüğüne kavuşmuştu." Radovan Samarcic, Dünyayı Avuçlarında Tutan Adam Sokollu Mehmed Paşa, Çev. Meral Gaspıralı, Sabah Kitapları, İstanbul, 1997, s. 245.

Haçlı donanmasının Tunus'u alması

Afrika kıyılarına sefere çıkacak Andrea Dorya komutasındaki İspanyol donanması Şariken için 1535'te Barcelona limanında gösterişli bir tören yaparak 30 Mayıs 1535'te limandan ayrılır. Dorya, ilk önce Halkulvad limanına gelir. Asıl hedefi Cezayir olmakla birlikte, İtalya'yı tehdit eden ve Barbaros tarafından zaptedilmiş olan Tunus'u almayı kararlaştırır. Barbaros, Tunus istihkamlarını güçlendirmiş, Cezayir'e saldırmaya gelen haçlı donanmasının gücünü burada harcaması için gereken tedbirleri almıştır. Ancak güçlü düşman karşısında savaşarak Tunus'a geri çekilmek zorunda kalırlar. Eski Tunus hâkimi Mevlay Hasan, Tunus kalesindeki yerlilere birtakım vaatlerde bulunarak onları Barbaros'un aleyhine kışkırtır. Tunus'a çekilen Barbaros ve çevresindekilere kapılar açılmayınca, savaşa savaşa Cezayir'e gelirler. Buradaki reislerin emrindeki gemilere binerek Cezayir'den ayrılırlar. Şariken de donanmayla birlikte Tunus'a gelmiştir. İspanyollar büyük katliam yaparlar. Artık Tunus'tan bir adım öteye gitme mecali kalmayan İspanyol donanması da geri dönmek için yola çıkar.

On iki adaların fethi

Barbaros 1536'da İstanbul'dan Akdeniz'e açılır. Donanma İstanbul'a dönmesine ve kış gelmesine rağmen Barbaros o kışı denizde geçirir. Turgut Reis, Uluç Reis ve yanındaki diğer korsan reisleriyle birlikte On İki Adaları olarak (1537) Venediklileri Adalar Denizinden atmış olur.

Preveze Zaferi

Papa Üçüncü Pol, Cenova, Portekiz, Malta, İspanya ve Venediklilerden oluşan bir donanma toplanması için harekete geçer. Andrea Dorya komutasındaki altı yüz teknelik düşman donanmasına karşılık, Barbaros'un emrindeki Türk donanması ise yüz yirmi parçadan ibarettir. İki donanma Preveze'de karşılaşılır. Filoya Barbaros kumanda ederken korsan gemilerinden oluşan yedek kuvvetin başında da Turgut Reis vardır. 1538 yılının eylülünde Preveze Savaşı başlar. Ancak birdenbire çıkan sert güney rüzgârı düşmanın büyük kadirgalarına büyük bir manevra imkânı verir. Türk gemileri ise durgun havalarda küreklerle hızlı manevra yaparak düşmanı gafil avlamaktadırlar. Barbaros, "*Kul gayret etsin, Tanrı da yardım eder.*" Ayetini kâğıda yazdırarak kendi gemisinin iki yanına astırır. Rüzgâr birden kesilir ve şartlar tekrar Türklerin lehine döner. Barbaros'un, Turgut Reis'in ve Uluç Ali'nin emrindeki gemilerin düşmanı şaşkırtan bir hızla ve şiddetteki hücumları karşısında düşman donanması çok büyük kayıplar verir. Düşman, bu savaşta 110 parça gemisiyle birlikte Akdeniz'deki hâkimiyetini de kaybetmiştir. ((Halikarnas Balıkcısı, 1988:359)

Şariken'in Cezayir Seferi

Şariken, 10 Ekim 1541'de, Akdeniz korsanlarının Akdeniz'deki egemenliğine son vermek için büyük bir donanma hazırlayarak Cezayir üzerine yürür. Kasım'ın ilk günü Cezayir önlerine ulaşır. Düşmana karşı Cezayir'i Barbaros'un oğlu Hasan Reis'in kumandasındakiler savunmaktadır. Barbaros orada olmadığı gibi Turgut Reis de esirdir. Uluç Ali, Seydi Ali Reis ve birkaç reis daha savunmayı idare etmektedirler. Kasımın 25. günü çıkan şiddetli fırtına ve yağmur, karadaki askerlerle deniz kuvvetleri ve gemiler arasındaki irtibatı keser. Türk güçlerinin de saldırısı karşısında düşman büyük kayıplar vererek geri çekilmeye çalışır. Hava şartlarının olumsuzluğu da buna eklenince düşman donanması 120 gemi kaybeder.

Cerbe'nin fethi

İspanyolların "Gelves", yerlilerin "Cerbah" ve Türklerin de "Cerbe" adını verdikleri, Malta'nın güney batısındaki Gabes körfezinde yer almakta olan bu Kuzey Afrika'nın en büyük adası Tunus kıyılarından dar bir boğazla ayrılır. Adanın İspanya'ya bağımlılığı 1540 yılına kadar sürer. Daha sonra Turgut Reis Trablusgarp beylerbeyi olunca Cerbe adasının şeyhi ona senelik bir vergi ödemek zorunda kalmıştır. İspanyollar 1580'de tekrar Cerbe'ye gelirler. Haçlı donanması 2 Mart'ta Cerbe'ye ulaşmasına rağmen kötü hava şartları yüzünden ancak beş gün sonra karaya asker çıkarabilmişlerdir. 1554'te donanmanın başına Piyale Paşa getirilir. Piyale Paşa komutasındaki Türk donanması İstanbul'dan 4 Nisan'da hareket etmiş 1 Mayıs'ta Trablusgarp'a gitmek üzere demir almasına rağmen fırtına donanmayı Gozo adasına doğru sürükleyince 6 Mayıs'ta adanın yakınlarına gelir. 27 Temmuz gecesi yapılan çarpışma sonucu kale teslim alınır (Önalp, 2001). Piyale Paşa, Turgut ve Uluç Ali Reislerle birleşerek Akdeniz'de İspanyollara karşı büyük başarılar kazanır. 1560 yılında İspanyol donanması, Trablusgarp'ı ele geçirerek Türkleri Akdeniz'den silmek ister. İstanbul'dan yardım isteyen Türklere Piyale Paşa kumandasında bir filo yola çıkar. Trablus'a gelen haçlı filosunda çıkan hastalık büyük kayıplara sebep olunca donanma Cerbe Adası'na çekilir. Gelen Türk donanmasını görünce kaçmaya çalışırlar ancak büyük bölümü ya yok edilir ya da esir alınır. Böylece İspanyolların bu macerası da hüsrarla sona erer. Bundan sonra Türkler Cerbe Adası'nı işgal etmeye girişirler. Uzun bir kuşatma ve mücadeleden sonra 1560'ta ada ele geçirilir.

Malta Kuşatması ve Turgut Reis'in şehadeti

Malta'da üslenen korsanlar Osmanlı Devleti'ni ve Müslümanları taciz etmeye başlayınca, 1565'te Piyale Paşa kumandasındaki deniz filosu ile Mustafa Paşa kumandasındaki kara ordusu Malta'yı kuşatır. Kanuni, Turgut Reis'in fikrini almadan bir teşebbüse geçilmemesi şeklindeki ikazına rağmen, Mustafa Paşa'nın kıskançlığı yüzünden savaş kararlaştırıldıktan önce başlar. Çetin mücadeleye rağmen kale alınamaz. Turgut Reis ve Mustafa Paşa, bir istihkam yapılması için savaş alanında gezerken atılan bir topun parçaladığı taşlar Turgut Reis'in başına isabet eder. Yaralanan reis, dört gün yattıktan sonra 1565 yılında 82 yaşında şehit olur.

II. Selim'in tahta geçmesi ve Kıbrıs'ın fethi

Kanuni, Zigetvar Seferinde ölmüş, oğlu II. Selim 1566 yılının 24 Eylül'ünde hükümdarlığını ilan etmiştir. Osmanlılar, Vezir Lala Mustafa Paşa'nın kumanda ettiği ve Piyale Paşa'nın deniz gücünün başında bulunduğu Osmanlı askeri 1570 Mart'ında Venedik hâkimiyetindeki Kıbrıs'a doğru yola çıkarlar. O sırada Uluç Ali, Cezayir'de olup, düşman filolarının hazırlıkları ve hareketleri hakkında bilgi toplayıp hükümete bildirmekle görevlidir.

Uluç Ali, Kıbrıs'a giderken yolda Malta filosuyla karşılaşır ve onlarla savaşa tutuşur. Yazar, bu savaşta düşmanın hazırlıklarını, kuvvetlerini ve bunların niteliklerini bütün ayrıntılarıyla anlatır. Maltalıların o zamanın en modern ve büyük savaş gemilerini ele geçiren Uluç Ali, eksiklerini gidermek için Tunus'a gider. Lefkoşa'ya girilmiş, fetih ertesi yıla bırakılmış, Uluç Ali de kışı geçirmek için Cezayir'e çekilmiştir. Türklerle Venedik 1571 Mayıs'ında Roma'da anlaşma imzalar. Böylece Kıbrıs ele geçirilmiştir.

İnebahtı (Lepanto) Savaşı

Venedik, Kıbrıs'ın acısını almak için büyük bir donanma toplar. 1571 yılının haziran başında Türk donanmasının başında Pertev Paşa ve kaptan-ı derya Müezzinoğlu (Mezzinoğlu) vardır ve donanma Meis adasındadır. İttifak donanmasının bir kısmı Girit'te bir kısmı Korfo'dadır. Uluç Ali de Osmanlı donanmasına katılır. Uluç Ali, savaş meclisinde donanmanın bakıma ve askere ihtiyacı olduğunu

söyleyerek savaşın ertesi yıla bırakılmasında ısrar eder. Ancak gerek düşmanın gerçek kuvvetinin tespit edilememiş olması gerekse İstanbul'dan gelen savaş emirleri Pertev Paşa'nın savaş kararı almasına sebep olur. Oysa düşman donanması kalabalık olmasına karşın, farklı devletlerden olmaları ve aralarındaki çekişmeler yüzünden savaş olmasa belki de kendiliğinden dağılacaktır. Yazar, savaş öncesindeki savaş meclisini Kâtip Çelebi'den alıntı yaparak da anlatmaktadır.

Yazar, Lepanto (İnebahtı) savaşının hazırlıklarını çok ayrıntılı olarak nakleder. Savaşın gelişmesi, uygulanan taktikler de ayrıntılıdır. Uluç Ali, büyük bozguna rağmen, yer aldığı sol kanatta yaptığı seri hareketler ve hücumlarla düşman donanmasına çok büyük kayıplar verdirmiştir. Yazar, Türk merkez ve sağ kanadının yarım saat daha dayanabilse Uluç Ali'nin hücumlarıyla zaferin Türklerin olacağını iddia etmektedir. Diğer yandan İnebahtı Savaşı'nın Türkler için büyük bir yenilgi olduğunu kabul etmeyen yazar, Uluç Reis'in tek başına düşman donanmasının hakkından gelmek üzere olduğunu ve düşmanın çok daha ağır kayıplar verdiğini ileri sürmektedir ((Halikarnas Balıkcısı, 1988:489-491).

Uluç Ali Reis Kaptan-ı Derya

Uluç Ali Reis, savaşın ardından İstanbul'a dönmeyerek Cezayir'e gider. Savaş hakkında bir rapor hazırlar. Rapor 23 Aralık 1571'de II. Selim'e ulaşır. Uluç Ali, artık Kılıç Ali Paşa olarak kaptan-ı derya, yanındaki kumandanlar da kadirga kumandanı olur. Yedi ay gibi bir sürede yeni donanma inşa edilir. Uluç Ali artık altmış sekiz yaşındadır.

Tunus'un Fethi

1573 Mart ayında Osmanlılar ile Venedik arasında bir anlaşma imzalanmıştır. Aynı yıl Tunus'un alınması için hareket edilir. Yaklaşık 33 günlük kuşatmadan sonra İspanyol kumandanı Don Piyetro Halkulvad kalesini Türklere teslim etmek için kaleye davet eder. Uluç Ali, Sinan Paşa ve maiyetindekiler kaleyi teslim almak için giderler. Don Piyetro'nun karısı ve kızı Emilya da kalededir. Uluç Ali ile Emilya birbirlerine âşık olurlar. Uluç Ali, Emilya ile evlenir ve orada kalır. Kışa doğru Emilya'yı Tunus'ta bırakarak İstanbul'a döner. Yazar, saraydaki düşmanlarına rağmen 1584'te de kaptan-ı deryalıkta kalan Uluç Ali'nin Karadeniz ve Kefe'ye giderek İslâm Giray'ı Tatar Hanlığına oturttuğunu belirtir. Uluç Ali, 1587 yılının haziran ayında vefat etmiş olup, kabri İstanbul Beşiktaş'tadır.

Sonuç

Tarihî romanda yazar eserini daha etkileyici kılmak, okurun ilgisini yüksek tutabilmek için zaman zaman ana olaya bağlı küçük yan olaylar ve karakterler ortaya çıkarabilir. Ancak bunu yaparken tarihî gerçeklikten ayrılmaması en önemli husustur. Halikarnas Balıkcısı Turgut Reis ve Uluç Reis romanlarında Turgut Reis'in tarihî kişiliğine sadık kalmaya çalışmış, elindeki tarihsel bulguları eserini yaratma sürecinde kullanmaya çalışmıştır. Böylece, Turgut Reis ve Uluç Reis gibi büyük Türk denizcilerin, okurun zihninde canlı bir kişilik hâlinde canlandırması amaçlanmıştır.

Turgut Reis'in ve Uluç Reis'in denizciliğe başlaması ve bu alanda kazandığı kahramanlıkların ayrıntılı biçimde anlatıldığı romanlarda; Bodrum ve çevresinin sosyal hayatı, yaşama tarzı, gelenekleri; 16. Yüzyılın devlet siyasetindeki anlayışlar, Batı ile Osmanlılar arasındaki mücadelenin Avrupa'nın siyasi dengelerine bağlı olarak gelişmesi; Osmanlı denizciliğinin gelişmesinde korsanlığın ve korsanların çok büyük paylarının olduğu; Osmanlı ile Avrupa haçlı ittifakının arasında geçen deniz savaşlarının ve bu savaşlarda kullanılan savaş araç-gereçlerinin çok ayrıntılı biçimde anlatılması gibi bilgiler roman kurgusunda yer almaktadır.

Ayrıca Halikarnas Balıkcısı'nın, Osmanlı İmparatorluğu döneminde denizciliğin ihmal edilmesine, özellikle Kanuni döneminden başlayan devlet işleyişindeki bozukluklara dair yaptığı yorumlar dikkat çekici boyuttur. Çelik, "Halikarnas Balıkcısının, Osmanlı İmparatorluğu döneminde denizciliğin ihmal edilmesine, özellikle Kanunî döneminde başlayan devlet işleyişindeki bozukluklara dair yaptığı yorumlar dikkat çekici boyuttur. Bu bakımdan roman hem denizcilik tarihimizden bir kahramanın hayat hikâyesi hem de Osmanlı İmparatorluğunun bir dönemine ait yapılmış sorgulama durumundadır" (2010:153-154) sözleriyle bu durumu özetlemektedir. Bu bakımdan roman, hem denizcilik tarihimizin bu iki kahramanın hayat hikâyesi hem de bir Osmanlı İmparatorluğunun bir dönemine ait yapılmış sorgulama durumundadır.

Romanlarda, denizcilik tarihimizde elde ettiği zaferlerle anılan kahramanların doğumlarından ölümlerine kadarki maceraları vardır. Yazar, Türk deniz tarihimizde Barbaros kadar tanınmayan ama Türk denizciliğinin gelişmesinde ve Osmanlı Devleti'nin Akdeniz ve Afrika'da hâkimiyet kurmasında çok büyük payı olan bu denizcilerin destansı hayatlarını kurgulayarak, okuyucuda bir tarih şuru oluşturmayı da amaçlar. Tarihî romanların bir diğer özelliği olan epik ve coşkulu anlatım biçimi romanda özellikle deniz ve savaş betimlemelerinde karşımıza çıkar. Bu durum, yazarın denizciliğe, denizcilik terimlerine, deniz hayatına ait deneyimlerinin veengin bilgisini yansıtmaktadır.

Turgut Reis romanında, Bodrum ve çevresinin geçmiş yüzyıllara ait denizle şekillenmiş yaşam tarzı ayrıntılı biçimde okuyucuya sunulur. Romanlarda, kahramanlar da aynı şekilde, çocukluk yıllarından itibaren, denizciliğe bağlı yaşam tarzı çevresinde okuyucuya tanıtılır. Özellikle Turgut Reis'in hayatına dair bilinenleri, doğduğu ve yaşadığı bölgeyi iyi bilen bir yazar olarak, kurgulama gücüyle birleştirir. Turgutca'nın doğumu ve isim alma töreni, yazarın geleneğe dayalı yaşama biçimini çok iyi bildiğini göstermektedir.

Halikarnas Balıkcısı her ne kadar tarihî gerçeklikten hareket ederek bu romanlarını yazmış olsa da bunun bir tarih olmadığını bilerek metne yaklaşmak önemlidir. Bu bakış tarzıyla ve eleştirel bir yaklaşımla romanları okumak en doğru yol olacaktır.

Kaynakça

Argunşah, H E (1990). "*Türk Edebiyatında Tarihi Roman (Türk tarihi ile ilgili)*", Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Argunşah, H (2007). "*Tarihî Roman*". (Ed. Talât Sait Halman). Türk Edebiyatı Tarihi 4. İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. s. 410-418.

Arı, B (2007). "*Akdenizde Korsanlık ve Osmanlı Deniz Hukuku*". Türkler ve Deniz, İstanbul: Kitap Yayınevi.

Cıkla, S (2002). "Romanda Kurmaca ve Gerçeklik". Hece, 6 (65-66-67):111-129.

Çelik, Y (2010). "Ova'dan Okyanusa Turgut Reis". TÜBAR-XXVIII-Güz.

Halikarnas Balıkcısı (1983). Turgut Reis. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Halikarnas Balıkcısı (1988), Uluç Reis. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Karataş, E (2014). "Halikarnas Balıkcısı'nın Turgut Reis Adlı Eserinin Tarihî Roman Kavramı Çerçevesinde Değerlendirilmesi". Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(26): 11-26.

- Kâtip Çelebi (1973). Tuhfetü'l-Kibâr Fî Esfâri'l Bihâr. Orhan Şaik Gökyay (Yay. Haz.). Kültür Bakanlığı 1000 Temel Eser. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- “Kılıç Ali Paşa” (1984). A'dan Z'ye Tarih Ansiklopedisi. İstanbul: Serhat Yayınevi.
- Ogur, E (2011). “Ömer Seyfettin'in Tarih Konulu Hikâyelerinde Değerler”. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12(20):91-109.
- Önalp, E (2001). “1560 Cerbe Deniz Zaferi ve Cerbe Kalesinin Fethi”. OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, 12(12):173-218.
- Öztuna, Y (1989). Kanuni Sultan Süleyman. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları: 1049.
- Öztuna, Y (2011). Osmanlı Devleti Tarihi Siyasi Tarih 1. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Samarçic, R (1997). Dünyayı Avuçlarında Tutan Adam Sokollu Mehmed Paşa. Meral Gaspıralı (Çev.), İstanbul: Sabah Kitapları.
- Şimşek, A (2006). “Tarihsel Romanın Eğitimsel İşlevi.” Bilig, 37, 65-80.
- Topdemir, R (2012). “Tarihî Romanda Zaman Meselesi”. The Journal of Academic Social Science Studies, International Journal of Social Science, 5 (2):291-303.
- Von Hammer, J (1966). Osmanlı Tarihi. Mehmet Ata (Çev.), C. 1, İstanbul: Milliyet Matbaası.
- Von Hammer, J (1966). Osmanlı Tarihi. Mehmet Ata (Çev.), C. 2, İstanbul: Milliyet Matbaası.
- Yıldırım A, Şimşek H (2000). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları.

Etik Kurul Kararları (Gerekli ise)

Çalışma belge tarama yöntemine dayalı olduğundan etik kurul kararına ihtiyaç duyulmamıştır.

Çatışma Beyanı

Makalenin herhangi bir aşamasında maddi veya manevi çıkar sağlanmamıştır.

Yayın Etiği Beyanı

Bu makalenin planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Bu araştırmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.